

AZ ERDÉLYI ÉS A MAGYARORSZÁGI HAGYOMÁNYŐRZŐ FESZTIVÁLOK GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI-KULTURÁLIS HATÁSAINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

¹ Jászberényi Melinda – ² Boros Kitti – ³ Böhm Petra

¹ *habilitált egyetemi docens, Budapesti Corvinus Egyetem, Fenntartható Fejlődés Intézet, Turizmus Tanszék; jaszberenyi@uni-corvinus.hu*

² *egyetemi tanársegéd, Budapesti Corvinus Egyetem, Fenntartható Fejlődés Intézet, Turizmus Tanszék; kitti.boros@uni-corvinus.hu*

³ *egyetemi hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem; bohm.petra95@gmail.com*

DOI: 10.15170/TVT.2022.07.03.03

Absztrakt

A cikk a magyarországi és az erdélyi hagyományőrző fesztiválok közötti különbségeket mutatja be a gazdasági, illetve a társadalmi-kulturális hatások tekintetében. A két terület közös történelmi múltjának köszönhetően számos hasonlóság fedezhető fel a kulturális értékekben, azonban az egyes régiók társadalmi, gazdasági jellemzői már eltérőek, amelyek a kulturális turizmus területén is megmutatkoznak. A tanulmány a médiakutatás módszertanát alkalmazva 25-25 erdélyi és magyarországi fesztivált vizsgál meg, majd az eredményeket hat szempont szerint rendszerezi: helyi gazdasági élet fejlődése, foglalkoztatási struktúra, értékrendszer változása, kapcsolati háló fejlesztése, kreativitás és innováció kifejeződése, helyi közösségi szerveződések. Számos hasonlóság mellett a legfontosabb különbségek a következő területeken figyelhetők meg: szálláshely-szolgáltatás, regionális és határon túli kapcsolatok ápolása, valamint az érintettek bevonásának formája.

Kulcsszavak: fesztivál, turizmus, gazdasági hatások, társadalmi-kulturális hatások, hagyományőrzés, regionalitás

COMPARISON OF THE ECONOMIC AND SOCIO-CULTURAL EFFECTS OF TRADITIONAL FESTIVALS IN TRANSYLVANIA AND HUNGARY

Abstract

The article presents the differences between the Hungarian and Transylvanian traditional festivals in terms of economic and socio-cultural effects. Thanks to the common historical past of the two areas, many similarities can be discovered in cultural values and heritage, but the social and economic characteristics of each region are different, which is also reflected in the field of cultural tourism. Using the methodology of media research, the study examines 25-25 festivals in Transylvania and Hungary, and then organizes the results according to six aspects: development of local economic life, employment structure, change in value system, development of network, expression of creativity and innovation, local community organizations. In addition to a number of similarities, the most important differences can be observed in the following areas: accommodation services, fostering regional and cross-border relations, and the form of stakeholder involvement.

Keywords: festival, tourism, economic effects, socio-cultural effects, preservation of traditions, regionalism

1. Bevezetés

A tanulmány a magyarországi és az erdélyi hagyományőrző fesztiválokat hasonlítja össze. A hazai fesztiválok mellett azért esett a választás Erdélyre, mert a közös történelmi múlt és a nemzeti összetartozás miatt sok hasonlóság van a két terület magyarságának értékrendjében és kulturális örökségében, azonban a gazdasági, politikai és társadalmi közeg eltérő, amely az egyes hagyományőrző fesztiválok elemzésének az alapjául szolgál. Ennek vizsgálata érdekében médiakutatás került elvégzésre 25-25 magyar és erdélyi fesztivál esetében. Ezt megelőzően azonban a téma megalapozása érdekében a tanulmány a fesztiválokat érintő társadalmi, gazdasági és környezeti hatásokat foglalja össze.

2. A fesztiválok gazdasági hatásai és a vizsgálati szempontok

A fesztiválok gazdasági hatásainak elemzésekor célszerű a turizmus releváns mutatóiból kiindulni, azonban semmiképpen nem tanácsos a kapott számok általánosítása, mivel minden közösségi rendezvény sajátos hatásokat válthat ki, a résztvevőktől, a helyszíntől és a jelentőségétől függően (JÁSZBERÉNYI et al. 2016). A gazdasági hatások egyik csoportosítási módja a közvetlen, közvetett és indukált hatások elkülönítése, melyek az idegenforgalomra gyakorolt különféle változásokból erednek (PUCZKÓ – RÁTZ 2001). A fesztiválok esetében a legfontosabb mutatók az általuk generált turistaforgalomból, a turisták költési szerkezetéből vezethetők le. Ezek elemzése során közvetlen hatásként jelentkezik azon cégek értékesítési árbevételének növekedése, amelyek a turisták igényeinek kielégítéséről gondoskodnak (YEOMAN 2013). Ezt a szálát tovább elemezve, a közvetlen hatások a cégek beszállítóinak bevételemelkedése esetén jelentkeznek, hiszen nekik is nagyobb keresletet kell kielégíteniük, így nagyobb az általuk elért nyereség is. A megnövekedett bevételre szert tett vállalatok egyrészt fokozhatják kiadásaikat, másrészt megemelhetik a munkabéreket, így az alkalmazottak is magasabb elkölthető jövedelemmel rendelkezhetnek. Az így jelentkező többletköltés élénkíti a gazdaságot, ezért ezt a jelenséget a fesztiválok multiplikatív vagy indukált hatásának nevezik (KUNDI 2012, KUNDI 2013, YEOMAN 2013).

A fesztiválok gazdaságélénkítő hatása legtisztábban az idegenforgalmi kereslet növekedésén keresztül figyelhető meg. A megemelkedett kereslet a növekvő vendégéjszakák számában, a szálláshelyek jobb kapacitáskihasználtságán és a látogatók költési volumenében, illetve szerkezetében figyelhető meg (DWYER et al. 2005). Ezek a hatások elsősorban a nemzetközi vagy nemzeti jelentőségű fesztiválok esetében mutatkoznak meg, azonban megfelelő szervezés és minőségi programkínálat esetén a helyi jelentőségű események is képesek az idegenforgalom által magas hozamot termelni a helyi közösség számára (FOLORUNSO ADEYINKA-OJO – KHOO-LATTIMORE 2013). A hagyományőrző fesztiválokról is elmondható, hogy – néhány kivételtől eltekintve – elsősorban a helyi közösségre, régióra vannak befolyással, jellemzően nem generálnak túlzott nemzetközi turistaforgalmat, így a gazdasági hatások is többnyire helyi szinten érzékelhetők.

A fesztiválok az idegenforgalom élénkítésén kívül alkalmasak a turisztikai szezon meghosszabbítására, a regionalitási problémák kiegyenlítésére, az önkormányzati bevételek növelésére is (RIVERA et al. 2008). Ez utóbbival kapcsolatban azonban érdemes megjegyezni, hogy a helyi önkormányzatok inkább támogatják, finanszírozzák a fesztiválszervezést, így ebből a tevékenységből közvetlen bevételük nem minden esetben származik. Emellett a sikeres események hozzájárulnak az infrastruktúra fejlesztéséhez (FOLORUNSO ADEYINKA-OJO – KHOO-LATTIMORE 2013), növelhetik a régió által megszerezhető fesztiválfejlesztési támogatásokat. RICHARDS és WILSON (2004) is hangsúlyozzák az infrastruktúra fejlesztését, mely új létesítmények építésén és meglévők felújításán keresztül valósul meg, így a „település megújulásából” mind a látogatók, mind a helyiek egyaránt részesedhetnek. Az infrastruktúra fejlesztése által generált turizmusból

származó bevételek gazdasági hatásként jelentkeznek, azonban a beruházások által létrehozott szórakozási és kikapcsolódási lehetőséget nyújtó létesítmények a helyiek elégedettségéhez és életminőségéhez is hozzájárulnak, melyek inkább már társadalmi hatásként jelentkeznek.

A nehezebben számszerűsíthető hatások között mindenképpen említésre méltó a fesztiválok arculatformáló, vonzerőnövelő hatása, és a foglalkoztatásra gyakorolt befolyásuk sem elhanyagolható. ZEPPEL és HALL (1992) szerint a népszerű rendezvények imázsformáló és népszerűsítő hatással vannak a szervező településre, országra, mely a desztinációt potenciális és vonzó úti célként tünteti fel az utazni vágyók szemében. A fesztiválok legtöbb esetben pozitívan befolyásolják a település foglalkoztatási rátáját és struktúráját. A pozitív példák ellenére nehéz megmondani, hogy valójában hány új munkahelyet teremthet egy esemény, mivel előfordulhat, hogy csak ideiglenes munkahelyekről beszélhetünk, vagy túlórák és önkéntesek segítségével oldották meg a szervezést (HUNYADI et al. 2006).

3. A fesztiválok további társadalmi-kulturális hatásai és vizsgálati szempontjai

A gazdasági tényezők mérése mellett a kulturális turizmus esetében nem elhanyagolható a társadalmi és kulturális hatások mérése sem, hiszen ezek az adatok más aspektusból festenek képet a fesztiválok sikerességéről vagy kudarcáról. Hasonlóan a gazdasági hatásokhoz, a társadalmi-kulturális hatások esetében is előfordulhat, hogy a költségvetés veszteségessége ellenére a pozitív hatások alátámasztják a fesztiválok létjogosultságát. Társadalmi-kulturális értelemben akkor beszélhetünk sikeres és minőségi fesztiválról, ha maradandó emlékeket idéz a látogatókban, akik lehetnek a helyi közösség tagjai és turisták is. Ezért a 21. századi fesztiválok sikeréhez elengedhetetlen a hatékony online kommunikáció, amely befolyásolhatja az előzetesen átélt élményt (KÖKÉNY – JÁSZBERÉNYI 2022). A digitális megoldások nemcsak a fesztiválok marketingkommunikációjában kell, hogy megjelenjenek, hanem a fesztiválokban a személyes élmények generálásában is, amely a látogatók elégedettségének elsődleges mozgatórugója lesz a következő évtizedben (MISKOLCZI – BOROS 2022). A digitális megoldások előretörése mellett a fenntarthatósági szempontok erősödése figyelhető meg a fesztiválok körében, amely a látogatók étkezésével kapcsolatosan is megjelenik. A fesztivállátogatók számára a fenntartható táplálkozás a pazarlásmentes és egyben egészséges táplálkozást jelenti, melyet elvárnak a rendezvényekre kitelepült vendéglátóegységek kínálatától (CSAPODY et al. 2021a). A szervezőknek a helyi termelők bevonásával a rövid értékláncok kialakítására kell törekedniük, ezáltal kapcsolva még erőteljesebben a helyi közösséget a fesztiválhoz.

A hagyományőrző fesztiválok egyértelmű szinergiái kulturális jellegükből és értékteremtésre, értékközvetítésre irányuló tevékenységükből fakadnak. CRYSTALL (1992) szerint a folklórfesztiválok legnagyobb felelőssége a hagyományok és tradíciók sokszínűségének kifejezése és visszatükrözése nemcsak a helyiek, hanem a turistaként érkező látogatók számára is (CRYSTALL 1992). A kulturális rendezvények valamilyen művészeti érték, hagyomány köré fonódnak, ezzel lehetőséget teremtenek a látogatók számára, hogy megismerjék és bekapcsolódjanak a közösség értékteremtő folyamataiba, melyek bemutatása a helyieket büszkeséggel tölti el (DE BRES – DAVIS 2010), és erősíti bennük a hovatartozás érzését.

A fesztiválok a helyi közösség számára is számos előnnyel járnak, hiszen nemcsak az életminőség javulásához járulnak hozzá (RICHARDS – WILSON 2004), hanem alkalmat nyújtanak a területi összetartás és a kulturális identitás erősítésére (XIE – SINWALD 2016), valamint a kulturális turizmus fellendítésére. A szervezők és a helyi közösségek interakciója elősegíti az erőforrások hatékony felhasználását, lehetőséget teremt a tudás és a szakértelem felhalmozására, valamint összekapcsolja, és erősebb interakcióra ösztönzi az egyes közösségeket, csoportokat (ARCODIA – WHITFORD 2006). Különösen a kis létszámú

településeken figyelhető meg az együttműködésre és összetartásra való hajlam, mely a programokon való részvételt is befolyásolja a látogatók esetében. Azokon a településeken, ahol a helyi lakosság nagyobb arányban vesz részt a fesztivál szervezésében, magasabb a fesztiválon aktívan részt vevő látogatók aránya is, tehát a programok népszerűsége és sikere egyenesen arányos a település aktív lakóinak számával (ALDSKOGIUS 1993).

A társadalmi és kulturális hatások vizsgálata során sem szabad figyelmen kívül hagyni a negatív hatásokat, melyek legtöbb esetben a látogatók és a helyi közösség interakciójából fakadnak. A turisták viselkedésükkel megzavarhatják a helyi közösség mindennapi életét, melynek következtében a helyiek szemében a fesztivál nemkívánatossá válhat. A túlzott szemetelés, a környezet vagy az épületek rongálása, az erőteljes hanghatások és a bűnözés megjelenése szintén erre az eredményre vezethetnek (DWYER et al. 2005, ARCODIA – WHITFORD 2006). A fesztiválok sikertelenségét okozhatja az is, ha a rendezvény kapcsán a helyi lakosok nem érzik a megbecsülést, amely elkerülhető azáltal, hogy helyi fellépőket is felkérnek a szervezők a kultúrájuk, értékeik fesztiválon történő bemutatására (JÁSZBERÉNYI et al. 2021). Ezek alapján látható, hogy a fesztiválok hatásainak vizsgálata nemcsak fenntarthatósági, gazdasági szempontból fontos, hanem a társadalomra, helyi lakosokra gyakorolt befolyása miatt is érdemes rájuk figyelmet szentelni.

4. Kutatási módszertan

Tanulmányunkban huszonöt magyar és huszonöt erdélyi hagyományőrző fesztivált vizsgáltunk, melyeket négy kritérium alapján választottunk ki: regionális eloszlás, hagyományőrzés, témabeli sokszínűség és fesztiváltípusok. A hagyományőrzés definíciójából kiindulva, csak olyan fesztiválokat vettünk be a mintába, melyek a magyar vagy az erdélyi, illetve a székely tradíció, hungarikum vagy gasztronómiai érték ápolására, továbbörökítésére irányulnak. Az elemzésben minél többféle téma köré épülő fesztivál helyet kapott a teljesség igénye nélkül, hogy minél átfogóbb és megalapozottabb következtetéseket vonhassunk le.

ÁSVÁNYI - JÁSZBERÉNYI (2017) tanulmánya a fesztiválok társadalmi-kulturális és régiófejlesztő hatásait hét szempont alapján vizsgálta. Tanulmányunk az említett szempontrendszernek és a kutatási céloknak is megfelelő kritériumokon alapul. Ez a hat szempontra (1. táblázat) épülő médiakutatás lehetővé teszi a kiválasztott fesztiválok programszerkezetének, szervezőinek, támogatóinak részletes elemzését és összehasonlítását, melyből általános érvényű és megismételhető következtetéseket vonhattunk le a két térség hagyományőrző fesztiváljaival kapcsolatosan. A teljességre és megbízhatóságra való tekintettel az internetes kutatáson kívül primer kutatást is végeztünk, mely a fesztiválszervezőknek kiküldött kérdőív formájában valósult meg. Primer kutatást hét fesztivál esetében folytattunk, melyek a következők: Csabai Kolbászfesztivál, Pécsváradi Leányvásár, Vásárhelyi Forgatag, Művészetek Völgye, Kürtöskalácsfesztivál – Édes Ízek Fesztiválja, Őszi Sokadalom Kézdivásárhely, Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár.

1. táblázat: A kutatás során alkalmazott részletes szempontrendszer

Fő kategóriák	Vizsgált szempontok
Helyi gazdasági élet fejlődése	helyi termelői és kézműves vásárok
	szálláshely és vendéglátóhelyi együttműködések
	helyi vállalkozásokkal létrejött kapcsolat
	negatív gazdasági és társadalmi hatások
Foglalkoztatási struktúra	fesztiválszervezők jogi státusza
	fesztiválszervezők létszáma
	rövid és hosszú távú foglalkoztatásra gyakorolt hatások

Értékrendszer változása	hagyományörző, nevelő programok jelenléte
	más témájú érték közvetítő programok jelenléte
Kapcsolati háló fejlesztése	szakmai kapcsolatok fejlesztésének lehetősége
	együttműködés az ország kisebbségeivel
	nemzetközi együttműködések teremtése és ápolása
Kreativitás és innováció kifejeződése	hagyományörző programok megújulása
	gasztronómiai újítások
	új programelemek, műfajok megjelenése
Helyi közösségi szerveződések	digitalizáció megjelenése
	helyi szervezetekkel, lakosokkal való együttműködés
	szponzorok és partnerek jelenléte
	helyi tehetségek felkarolása
	szervező települések száma

Forrás: Saját szerkesztés

5. Kutatási eredmények

A vizsgált rendezvények év közbeni eloszlásáról elmondható, hogy sok fesztivál a nyár végi időszakban, tavasszal vagy ősszel kerül megrendezésre. Figyelemreméltóan sok fesztivál kerül megrendezésre augusztus végén és szeptemberben, mely a nyári turisztikai és fesztiválszezon meghosszabbítására enged következtetni.

Az országon belüli területi eloszlásra vonatkozó szempontot csak Magyarország esetében sikerült megvalósítani, így az ország minden régiójából legalább egy esemény bekerült a mintába. Erdély esetében a kiválasztott fesztiválok többsége Székelyföldön koncentrálódik, mivel a térség három megyéje – Kovászna, Maros és Hargita megye – nagy hangsúlyt fektet a turizmus fellendítésére és a magyar értékek megőrzésére egyaránt. A sok székelyföldi fesztivál mellett a szóránymagyarországi identitás- és kultúramegőrző fesztiváljai is helyet kaptak, azonban ezek kisebb arányban szerepelnek a mintában.

A Facebookon két kivétellel minden fesztivál megtalálható, ahol a bejegyzések, a fényképek és a vélemények szolgálták az elemzés alapjául. Ezenkívül a különböző online médiában megtalálható információk is felhasználásra kerültek, melyek különösen azoknál a fesztiváloknál bizonyultak hasznosnak, melyeknél sem honlap, sem Facebook oldal nem állt rendelkezésre. A saját honlappal és Facebook oldallal rendelkező fesztiválokról egyéb sajtóbejegyzések inkább kiegészítésként vagy egy másik vélemény megismeréseként szolgáltak. A kutatásunk során elemzett fesztiválok téma szerinti megoszlását a 2. táblázat tartalmazza.

2. táblázat: A kutatás során vizsgált fesztiválok témája

Magyarországi fesztiválok		Erdélyi fesztiválok	
Ajaki Lakodalmas Fesztivál	népi lakodalom	Áfonyafesztivál Vármező	gasztronómia: áfonya
Alföldi LekvÁrfőző Fesztivál	gasztronómia: lekvár főzés	Borszék Bográcsfeszt	gasztronómia
Bakonyi Betyárnapok	betyár kultúra	Csángó Fesztivál Gyimesközéplak	csángó kulturális értékek
Celldömölki Tulipánfesztivál	összművészeti	Csángó Túrós Puliszka Fesztivál	gasztronómia: puliszka
Csabai	gasztronómia:	Csíksomlyói Búcsú	magyar vallási

Kolbászfesztivál	kolbász		összetartozás
Csángó Fesztivál Jászberény	csángó kultúra és identitás	Csíkszeredai Pityókafesztivál	gasztronómiai
Disznótoros Kolbászfesztivál	gasztronómia: kolbász	Double Rise	összművészeti
Felsőtárkányi Rétesnapok	gasztronómia: rétes	Erdélyi Táncháztalálkozó	erdélyi tánc ház
Gyöngy Nemzetközi Folkhétvége	összművészeti	Ezer Székely Leány Napja	székely népviselet
Hollókői Húsvéti Fesztivál	húsvéti locsolkodás	Festum Varadinum	összművészeti
Hungarikum Fesztivál Szeged	hungarikumok	Kalotaszegi Magyar Napok	összművészeti
Kalocsai Paprikafesztivál	gasztronómia: paprika	Kalotaszentkirályi Csipkebogyófesztivál	gasztronómia: csipkebogyó
Kürtőskalácsfesztivál Budapest	gasztronómia: kürtőskalács	Kolbászparádé és Káposztafesztivál	gasztronómia: káposzta, kolbász
Makói Hagymafesztivál	gasztronómia: hagyma	Kolozsvári Magyar Napok	összművészeti
Mohácsi Busójárás	farsangi népszokás	Kürtőskalácsfesztivál Sepsiszentgyörgy	gasztronómia: kürtőskalács
Művészetek Völgye	összművészeti	Madéfalvi Nemzetközi Hagymafesztivál	gasztronómia: hagyma
Országos Táncháztalálkozó	összművészeti	Méra Világzenei Csüfesztiál	összművészeti
Ördögkatlan Fesztivál	összművészeti	Nagyszebeni Hungarikum Napok	hungarikum, gasztronómia
Őrségi Tökfesztivál	gasztronómia: tök	Őszi Sokadalom	összművészeti
Pécsvárad Leányvásár	párválasztás	Parajdi Töltött Káposztafesztivál	gasztronómia: töltött káposzta
Summerfest Batta	összművészeti	Székely Ízek Gasztronómiai Fesztiválja	gasztronómia
Szegedi Borfesztivál	gasztronómia: bor	Szent György Napok	összművészeti
Szoboszlói Folkhétvége	összművészeti	Szent László Napok	összművészeti
Tihanyi Levendulafesztivál	összművészeti / levendula	Szovátai Tökfesztivál	gasztronómiai
Vecsési Káposztafesztivál	gasztronómia: káposzta	Vásárhelyi Forgatag	összművészeti

Forrás: Saját szerkesztés

5.1. Helyi gazdasági élet fejlődése

Mind Erdély, mind Magyarország esetében megfigyelhető, hogy a rendezvény idejére a fesztiválnak otthont adó település és környéke fokozott turisztikai figyelmet kap. Ez idő alatt több látogató, turista érkezik a régióba, mint ami egyébként jellemző lenne, melyek jelentős

mértékben befolyásolják és alakítják a helyi élet minőségét, pozitív és negatív irányban egyaránt.

A megnövekedett turistaforgalom mindkét régió esetében pozitívan hat a szálláshely-szolgáltatók, vendéglátóegységek és a helyi kézművesek, termelők gazdasági teljesítményére. Mind az ötven vizsgált fesztivál rendez kézműves és művészeti kirakodóvásárt, melyeknél a helyi minőségre fókuszálnak és a helyi termelők, kiskereskedők számára biztosítanak elsődlegesen megjelenési lehetőséget. Ebből kifolyólag a helyi vállalkozások lehetőséget kapnak arra, hogy saját termékeiket népszerűsítsék, és ezáltal magasabb bevételre tehetnek szert. A Csabai Kolbászfesztivál például kifejezetten hangsúlyozza, hogy a fesztivál hatására a megnövekedett kereslet miatt sorra alakulnak új családi manufaktúrák, és élnek meg tisztességesen ebből a tevékenységből. Az Őrségi Tökfesztivál esetében szintén megfigyelhető, hogy a fesztivál hatására a tökmagolaj iránti kereslet jelentősen megemelkedett, mely a helyi termelők számára bevételnövekedést jelent. Emellett az éttermek, kocsmák, pubok is növekvő bevételre tesznek szert, hiszen a fesztivállátogatók betérnek, hogy megkóstolják a helyi specialitásokat. Ahogy azt CSAPODY és szerzőtársai (2021b) is kiemelték a gasztronómiai fesztiválok esetében a környezeti fenntarthatóság szempontjából fontos a helyi termékek és termelők előtérbe helyezése ezen rendezvények során.

Magyarország hét fesztiválja esetében felfedezhető továbbá a helyi induló vállalkozások támogatása is, mely szintén hozzájárul a helyi gazdasági élet minőségi javulásához. Makón szakmai konferenciákat és beszélgetéseket szerveznek, a jászberényi Csángó Fesztiválon üzletember találkozót rendeznek, Kapolcson sikeres start-upperek „design terminált” üzemeltetnek, ahol szakmai tanácsokat lehet kérni, a Vecsési Káposztafesztiválon pedig az uniós támogatásokról kaphatnak információt az érdeklődők. Erdély esetében a helyi vállalkozások támogatásának egy másik aspektusa figyelhető meg, mely a gasztronómiai versenyek díjazásában fedezhető fel, miszerint a nyertesek lehetőséget kapnak Erdély és saját termékeik képviselőre egy másik fesztiválon. A háromszéki Kolbászparádé és Töltőkáposzta Fesztivál főzőversenyének győztese részt vehet a Csabai Kolbászfesztiválon, míg a sepsiszentgyörgyi Kürtőskalácsfesztivál első helyezettje a manchesteri Székely Fesztiválon képviselheti magát.

A szálláshely-szolgáltatás esetében is megfigyelhetők bizonyos különbségek attól függően, hogy a fesztivál Magyarországon vagy Erdélyben kerül megrendezésre. A huszonöt magyar fesztivál közül tizenhatra jellemző, hogy a fesztiválokat valamilyen szállásajánlattal összekötve népszerűsítik és csomagban értékesítik az egyes panziók és hotelek. A szállásadók ki tudják adni az üres férőhelyeiket, nagyobb kapacitáskihasználtsággal tudnak működni, míg a vendégek kedvezményesen jutnak szálláshoz és kulturális programajánlattal is gazdagodnak. Ezt a gyakorlatot követi többek között a Művészetek Völgye ideje alatt a Hunguest Hotel Pelion Tapolcán, a Tihanyi Levendulafesztiválon a Hotel Magnólia, a Gyöngy Folkhétvégén a Hotel Opál és a Palatinus Hotel Pécsen a Mohácsi Busójárás idején. Ezzel szemben Erdélyben, a szállásajánlattal történő népszerűsítés csak a megyeszékhelyeken figyelhető meg, azonban a falusi turizmus fellendítése céljából nemcsak a nagyobb városokban, hanem a kis falvakban is rendeznek fesztiválokat, ahol nincsenek szállodák és hotelek. Ebből kifolyólag természetesen ilyen jellegű együttműködés sincs, hanem hasonlóan a hazai kisebb településekhez, jövedelem kiegészítés céljából a helyi lakosság válik szállásadóvá, egyes esetekben pedig étkezést is biztosítanak a látogatók számára. A kalotaszéki Csipkebogyó Fesztiválra látogatók – például néhány fogadót kivéve – csak helyi családoknál találnak szálláshelyet, de ugyanez elmondható a torockói Double Rise és a Méra Csúrfesztivál esetében is, ahol a helyi családok kempingezési lehetőséget biztosítanak a saját udvarukban. Magyarországon hasonló jelenség figyelhető meg a Művészetek Völgye

esetében, ahol szintén lehet az udvarokban parcellákat bérelni, sőt a helyiek sok esetben főzést és mosást is vállalnak. Ezek a tevékenységek a lakosok számára jövedelempótlásként szolgálnak. Érdemes megjegyezni, hogy Magyarországon ez az eltérés a városok és a falvak szállásajánlatainak összehasonlítása esetén is megfigyelhető, viszont az erdélyi infrastrukturális és fejlettségbeli problémák miatt a helyi közösség szállásadói tevékenysége – a népszerűsítést segítő szállásajánlatok mellett –, a megyeszékhelyek (Csíkszereda, Sepsiszentgyörgy) esetében is jelen van.

5.2. Foglalkoztatási struktúra

A kutatási eredmények alapján a hagyományörző fesztiválok foglalkoztatásra gyakorolt hatása többnyire csak ideiglenes, azonban nagyon szerteágazó. Az első szempont elemzése alapján levonható az a következtetés, hogy a fesztiválok által generált gazdasági hatásokat nemcsak a szervezők, hanem a különböző kistermelők, kézművesek, szálláshely-szolgáltatók és vendéglátósok is érzékelik. A szolgáltatók a fesztivál ideje alatt nagyobb forgalmat bonyolítanak le, a fesztivál idejére új alkalmazottakat vesznek fel, azonban mivel a forgalomemelkedés csak rövid időtávra szól, ezért csak ideiglenes munkaviszonyról beszélhetünk.

Összességében elmondható tehát, hogy a térségek fesztiváljai egészen kismértékben befolyásolják a foglalkoztatás struktúráját, és az esetleges hatás is csak ideiglenes, mivel a szervezésre nem hoznak létre állandó társaságot, hanem már meglévő szervezetek fognak össze. Csak néhány esetben figyelhető meg hosszabb távú hatás, mely a megnövekedett kereslet kielégítése céljából létrejött vállalkozásoknál mutatkozik meg.

5.3. Értékrendszer változása

A hagyományörző fesztiválokra jellemző, hogy nemcsak szórakozási, kikapcsolódási lehetőséget nyújtanak a látogatók számára, hanem képesek hatni az értékrendjükre is. A hagyományok bemutatásával és a tisztelet hangsúlyozásával a fesztiválok a látogatókban is tudatosítják, hogy az ősöktől kapott értékek mennyire fontosak a kulturális identitás megóvása szempontjából, és elérik azt is, hogy ezek a szokások és kulturális értékek a következő generációkra is tovább öröklődjenek. Ez az edukációs funkció természetesen az összes vizsgált fesztivál esetében meglehetősen erős, és számos, különféle formában nyilvánul meg. Legáltalánosabban a felnőtteket célzó néptáncsoportok, népművészek, népzenezők, kézművesek bemutatói során találkozhatunk ezzel, azonban a gyermekek számára felállított játszóházak, kézműves sátrak és foglalkozások, hagyományörző táborok már a legfiatalabb korosztályt megcélözva is hivatottak a fent említett célt szolgálni.

Ezenkívül Magyarországon a Csabai Kolbászfesztivál, a Summerfest Százhalombatta és a Gyöngy Nemzetközi Folkhétféje, valamint Erdélyben a Csíkszeredai Pityókafesztivál és a Székely Ízek Gasztronómiai Fesztiválja egy, a legjobb hazai receptekből összeállított receptkönyv kiadásával is az elődöktől kapott tudás megőrzését hangsúlyozza. A receptkönyvek eladásával pedig nemcsak a magyar és erdélyi recepteket népszerűsítik, hanem a könyveladásból származó bevétellel a kiadók számára is bevételt biztosítanak.

A passzív, látogatói részvételt nem kívánó programokon kívül mindkét régió esetén előtérbe kerülnek a közönség bevonását szorgalmazó események, melyeken keresztül sokkal hatásosabban átadható az ősök által ránk hagyományozott tudás. A hagyományörzéshez hozzájáruló, aktív látogatói részvételt szorgalmazó programok skálája a közös sütés-főzéssel kezdve, a táncházakon keresztül egészen a „Csináld magad!” akciókig, kézműves foglalkozásokig tart.

5.4. Regionális és határon túli együttműködések

A legszembetűnőbb különbség a két régió fesztiváljai között a regionális és határokon túli kapcsolatok ápolásában fedezhető fel. Az erdélyi fesztiváloknál a határon túli együttműködések többnyire csak magyarországi szervezetekkel, testvérvárosokkal vagy fellépőkkel való kooperációra korlátozódnak, más országokkal, nemzetiségekkel a fesztiválok ideje alatt ez nem jellemző. A legtöbb esetben a magyar fellépők és a magyar testvérvárosok küldöttjei révén valósult meg ez az együttműködés.

A magyarországi fesztiválok együttműködéseit vizsgálva elmondható, hogy az erdélyi kapcsolatok ápolása mellett a fesztiválszervezők más országokkal is kooperálnak. A legszorosabb erdélyi kapcsolatot a budapesti Kürtöskalácsfesztivál jelenti, mivel szervezője, a Vitéz kürtös egy székelyföldi manufaktúra. Emellett tíz további magyarországi fesztiválon is találkozhatnak a látogatók erdélyi kiállítókkal, művészekkel, táncsoportokkal és előadókkal. A határon túli magyarságot – de nemcsak a székelyeket – célozza meg a Művészetek Völgye Balassi Intézettel való együttműködése, melynek célja a nem Magyarországon élő magyarság megmozgatása. Magyarországon a más nemzetekkel megvalósuló kooperáció is jelentősnek mondható, hiszen a huszonöt fesztivál közül tizenhárom rendezvény más országokkal is együttműködéseket valósít meg. Ez a Vecsési Káposztafesztivál, a Csángó Fesztivál és a Busójárás esetében a közös szervezésben is megvalósul, míg a többi fesztiválnál a különböző nemzetek előadóként, díszvendégként vagy küldöttségként képviseltetik magukat.

A nemzetközi együttműködések nemcsak az országok között lévő kulturális és gazdasági kapcsolatokat erősítik, hanem a külföldről érkező látogatókon keresztül az idegenforgalomra is jelentős hatást gyakorolnak, mely az adott régió megnövekedett bevételein és népszerűségén keresztül mérhető. Így a nemzetközi együttműködések megvalósító fesztiválok regionális szinten akár a külföldi turisták vonzására, és a régió imázsformálására, népszerűsítésére is alkalmasak.

5.5. Helyi közösségi szerveződések

A fesztiválok komplex programkínálatából és a rendezéssel kapcsolatos teendők sokrétűségéből kifolyólag a szervezésben és lebonyolításban nemcsak a szervezők, hanem számos más intézmény, egyesület és gazdasági társaság is részt vesz. A rendezők a szervező településsel való szoros kapcsolat megtartása érdekében elsősorban helyi partnerekkel valósítanak meg komolyabb együttműködések. Ezáltal kerülnek bevonásra a helyi vállalkozások, melyek szponzorálással segítik a fesztiválok színvonalas lebonyolítását, illetve a helyi civil szervezetek, kisebbségi önkormányzatok és egyéb egyesületek is együttműködnek a szervezőkkel.

Napjainkban a közösségi szerveződések alapvető színterei a közösségi oldalak és a médiaportálok, így nem meglepő, hogy szinte mindegyik fesztivál rendelkezik Facebook oldallal és/vagy saját honlappal. Ezenkívül minden fesztivál számos helyi és országos médiapartnerrel is kapcsolatban áll, akik folyamatosan tudósítanak a fesztiválokkal kapcsolatos tudnivalókról. A látogatóknak a közösségi oldalakon véleményformálásra és visszajelzésre is lehetőségük van, melyek más érdeklődők és közösségi tagok számára is könnyedén elérhetőek és visszakereshetők. A közösségi hálón és a médiában való jelenlét színvonalas szervezésre és minőségi élmény nyújtására ösztönzi a fesztiválszervezőket, hiszen a megjelenő pozitív tartalmak ugyancsak a fesztiválok népszerűsítését szolgálják, ezért ezt a lehetőséget mind az ötven vizsgált fesztivál tudatosan használja.

6. Következtetések

A kulturális turizmus a gazdasági növekedés egyik húzóágazata, melyen belül megfigyelhető a hagyományőrző fesztiválok egyre növekvő jelentősége, melyek az elődeink által ránk hagyott kulturális örökség ápolására irányulnak. Ezek a rendezvények az összetett programkínálatuk és a több napon keresztül tartó eseménysorozatuk révén képesek komplex módon kielégíteni a turisták élmények iránti igényét.

A hagyományőrző fesztiválokról elmondható, hogy tematikájukból és megszokott programkínálatukból adódóan elsősorban társadalmi és kulturális hatásaik jelentősek. A kulturális örökség ápolása és az értékközvetítés mint fő funkciók mellett, a fesztiválok szervezésének célja a helyi közösségek szinergiáinak támogatása, az összetartozás és a kulturális identitás erősítése. Ezek a fesztiválok számos kedvező gazdasági hatást indukálnak, melyek jelentősége általában csak helyi vagy regionális szinten érezhető. A vizsgált fesztiválok képesek az idegenforgalmi mozgások előidézésére, a turisztikai szezon meghosszabbítására és a megnövekedett kereslet által a helyi vállalkozások és lakosok számára a bevételgenerálásra. Emellett pozitívan hatnak a rendező település imázsára, így az potenciális úti célként jelenhet meg a turisták szemében.

Erdélyben és Magyarországon a közösségkovácsoló és nemzeti egységet erősítő karakterük miatt a hagyományőrző, folklór- és művészeti fesztiválok egyre népszerűbbek, sőt az utóbbi években a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (MAGYAR TURISZTIKAI ÜGYNÖKSÉG 2017) kiemelt területét képezik. A hagyományőrző jelleget vizsgálva elmondható, hogy mind az erdélyi, mind a magyarországi fesztiválok többnyire ugyanazon hagyományok és értékek megőrzésére irányulnak, amely a közös gyökerek miatt egyáltalán nem meglepő. Ezek a fesztiválok az értékközvetítés mellett identitáserősítő, szezonhosszabbító, imázsformáló és keresletnövelő funkciókat is megcélznak, azonban kis vonzáskörzetük és főleg magyar nyelvű programkínálatuk miatt a társadalmi és gazdasági hatások elsősorban helyi, esetleg szűk regionális szinten jelentkeznek. A helyi gazdasági élet fellendítését szolgálják a helyi termelők és kiskereskedők bevonásával megrendezett kirakodó és kézműves vásárok, illetve főleg Magyarországon a helyi vállalkozásokkal, szálláshely-szolgáltatókkal, és vendéglátóegységekkel megvalósuló együttműködések is. Mindkét régió fesztiváljai széles programkínálattal rendelkeznek, melyekben a művészeti és gasztronómiai programok mellett gyakran helyet kapnak más, érdekes témához kapcsolódó események is, ezzel is színesítve a fesztiválturisták számára kínált kulturális élményt.

A nemzeti összetartozás és az alapvetően hasonló gazdasági és társadalmi hatások ellenére számos különbség is megfigyelhető a fesztiválok között. Erdély a társadalmi szerepvállalásra és a közösségek együttműködésére fókuszál, mely nemcsak a helyi civil lakosság bevonásában, hanem az önkormányzatok, alapítványok és más intézmények közös szervezési együttműködésében is megjelenik. Magyarországon a szakmai programok megjelenésével, a gazdasági társaságok szervezési és szponzorációs részvételével egyre inkább a gazdasági együttműködések felé tolódik a hangsúly. Erdélyről elmondható, hogy a fesztiválok megvalósítása nagymértékben függ az anyaország anyagi támogatásaitól, a fellépők között is sok magyar produkció van, azonban más népekkel nem alakult ki sem szakmai, sem kulturális alapokon nyugvó együttműködés. A kutatási eredményekből kiderült tehát, hogy az „ittthon és otthon” megrendezett hagyományőrző fesztiválok főleg a helyi gazdasági és társadalmi életre, illetve kapcsolatokra gyakorolnak jelentős befolyást. Ezek a fesztiválok alkalmasak a szervező települések imázsformálására, és kétségtelenül regionális turisztikai vonzerőként jelennek meg a fesztiválturizmus szinte végtelen piacán, azonban országos és nemzetközi idegenforgalmi hatásaik csekélyek.

A hagyományőrző fesztiválok fesztivál-adatbázisba történő regisztrációjának ösztönzését fontosnak tartjuk, mely nemcsak összefoglaló képet adna a magyar fesztiválpiac kínálatáról, hanem lehetővé tenné az általuk kiváltott hatások egységes és szisztematikus mérését is. Továbbá ily módon olyan rendezvények is felkerülhetnének Magyarország és Erdély fesztiválturisztikai térképére, melyek láthatósága a hiányos vagy hiányzó marketingtevékenységük miatt jelenleg eltörlőd.

Irodalomjegyzék

ALDSKOGIUS, H. (1993): Festivals and Meets: The Place of Music in ‘Summer Sweden’. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 75(2): pp. 55–72. DOI: 10.1080/04353684.1993.11879651

ARCODIA, CH. – WHITFORD, M. (2006): Festival Attendance and the Development of Social Capital. *Journal of Convention & Event Tourism* 8(2): 1–18. DOI: 10.1300/J452v08n02_01

ÁSVÁNYI, K. – JÁSZBERÉNYI, M. (2017): The Role of Rural Cities’ Festivals in the Development of Regions. *Deturope* 9(3): pp. 177–187. DOI: 10.32725/det.2017.028

CRYSTALL, G. (1992): *The functions of folk festivals*. Canadian Society of Traditional Music.

CSAPODY, B. – ÁSVÁNYI, K. – JÁSZBERÉNYI, M. (2021a): Felelős gyakorlatok az európai gasztronómiai fesztiválokon. In: Mitev, A. – Csordás, T. – Horváth, D. – Boros, K. (szerk.): *“Post-traumatic marketing: virtuality and reality” – Proceedings of the EMOK 2021 International Conference*. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest. pp. 399–409.

CSAPODY, B. – ÁSVÁNYI, K. – JÁSZBERÉNYI, M. (2021b): Sustainable best practices of European culinary festivals. *ToSEE - Tourism in Southern and Eastern Europe* 6: pp. 155–165. DOI: 10.20867/tosee.06.11

DE BRES, K. – DAVIS, J. (2010): Celebrating group and place identity: A case study of a new regional festival. *Tourism Geographies* 3(3): pp. 326–337. DOI: 10.1080/14616680110055439

DWYER, L. – FORSYTH, P. – SPURR, R. (2005): Estimating the impacts of special events on an economy. *Journal of Travel Research* 43(4): pp. 351–359. DOI: 10.1177/0047287505274648

FOLORUNSO ADEYINKA-OJO, S. – KHOO-LATTIMORE, C. (2013): Slow food events as a high yield strategy for rural tourism destinations: The case of Bario, Sarawak. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes* 5(4): pp. 353–364. DOI: 10.1108/WHATT-03-2013-0012

HUNYADI, ZS. – INKEI, P. – SZABÓ, J. Z. (2006): *A fesztiválok szerepe a gazdaság élénkítésében*. Fesztivál-világ, Budapest, NKA-kutatások 3.

JÁSZBERÉNYI, M. – KÖKÉNY, L. – MÁRKUS, Z. (2021): A fesztiválok szerepe és hatása – A Z generáció körében népszerű fesztiválok elemzése. In: Albert Tóth, A. – Happ, É. – Printz-Markó, E. (szerk.): *Változó világ, változó turizmus: XI. Nemzetközi Turizmus Konferencia Tanulmánykötet*. Széchenyi István Egyetem, Győr. pp. 192–201.

JÁSZBERÉNYI, M. – ZÁTORI, A. – ÁSVÁNYI, K. (2016): *Fesztiválturizmus*. Akadémiai Kiadó, Budapest. DOI: 10.1556/9789634540083

KÖKÉNY, L. – JÁSZBERÉNYI, M. (2022): Fesztiválturizmus a hagyomány és a digitalizáció világában. In: Jászberényi, M. – Boros, K. – Miskolczi, M. (szerk.):

Vonzerőfejlesztés a kulturális és aktív turizmusban. Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 81–94. DOI: 10.1556/9789634548041

KUNDI, V. (2012): Fesztiválok gazdasági hatásmérésére alkalmazott nemzetközi és hazai modellek bemutatása. *Tér és Társadalom* 6(4). DOI: 10.17649/TET.26.4.2080

KUNDI, V. (2013): *Fesztiválok városokra gyakorolt gazdasági és társadalmi-kulturális hatásainak elemzése.* Egyetemi doktori disszertáció, Széchenyi István Egyetem, Győr. DOI: 10.21845/comp/2013/1/7

MAGYAR TURISZTIKAI ÜGYNÖKSÉG (2017): *Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030.* MTÜ, Budapest.

MISKOLCZI, M. – BOROS, K. (2022): Innovatív megoldások az attrakciófejlesztésben, a kiterjesztett valóság szerepe a látogatói élmény növelésében. In: Jászberényi, M. – Boros, K. – Miskolczi, M. (szerk.): *Vonzerőfejlesztés a kulturális és aktív turizmusban.* Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 19–31.

PUCZKÓ, L. – RÁTZ, T. (2001): *A turizmus hatásai.* Aula Kiadó, Budapest.

RICHARDS, G. – WILSON, J. (2004): The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001. *Urban Studies* 41(10), pp. 1931–1951. DOI: 10.1080/0042098042000256323

RIVERA, A. M. – HARA, T. – KOCK, G. (2008): Economic Impact of Cultural Events: The Case of the Zora! Festival. *Journal of Heritage Tourism* 3(2): pp. 121–137. DOI: 10.1080/17438730802138139

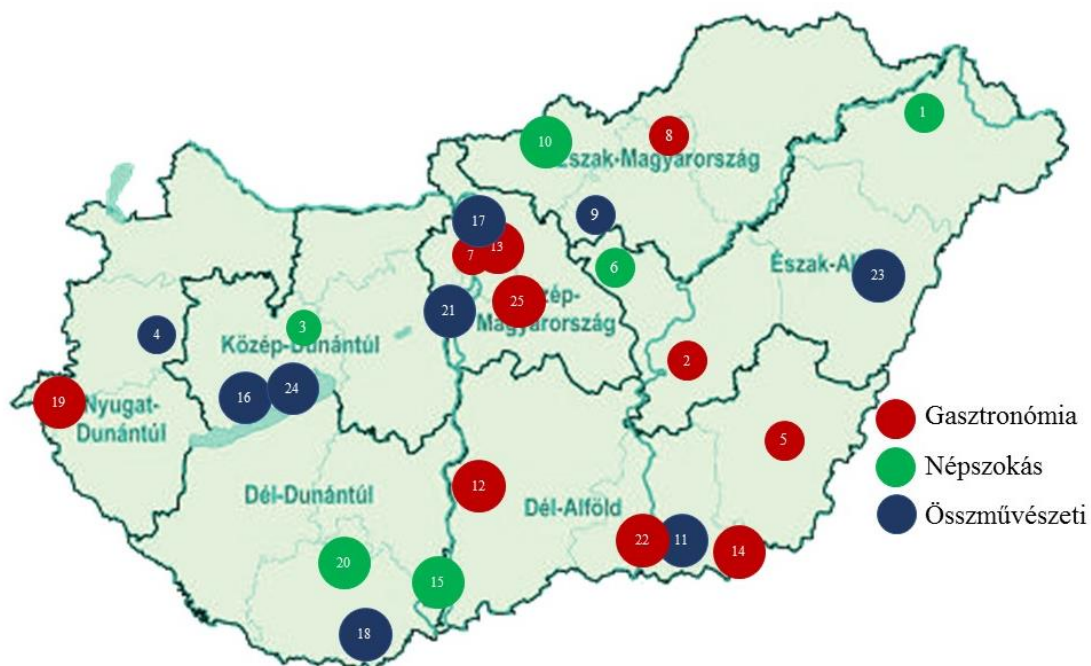
XIE, P. – SINWALD, A. (2016): Perceived impacts of special events by organizers: a qualitative approach. *International Journal of Event and Festival Management* 7(1): pp. 50–65. DOI: 10.1108/IJEFM-05-2015-0023

YEOMAN, I. (2013): A futurist's thoughts on consumer trends shaping future festivals and events. *International Journal of Event and Festival Management* 4(3): pp. 249–260. DOI: 10.1108/IJEFM-06-2013-0017

ZEPPEL, H. – HALL, C. M. (1992): *Arts and heritage tourism.* Belhaven Press, London.

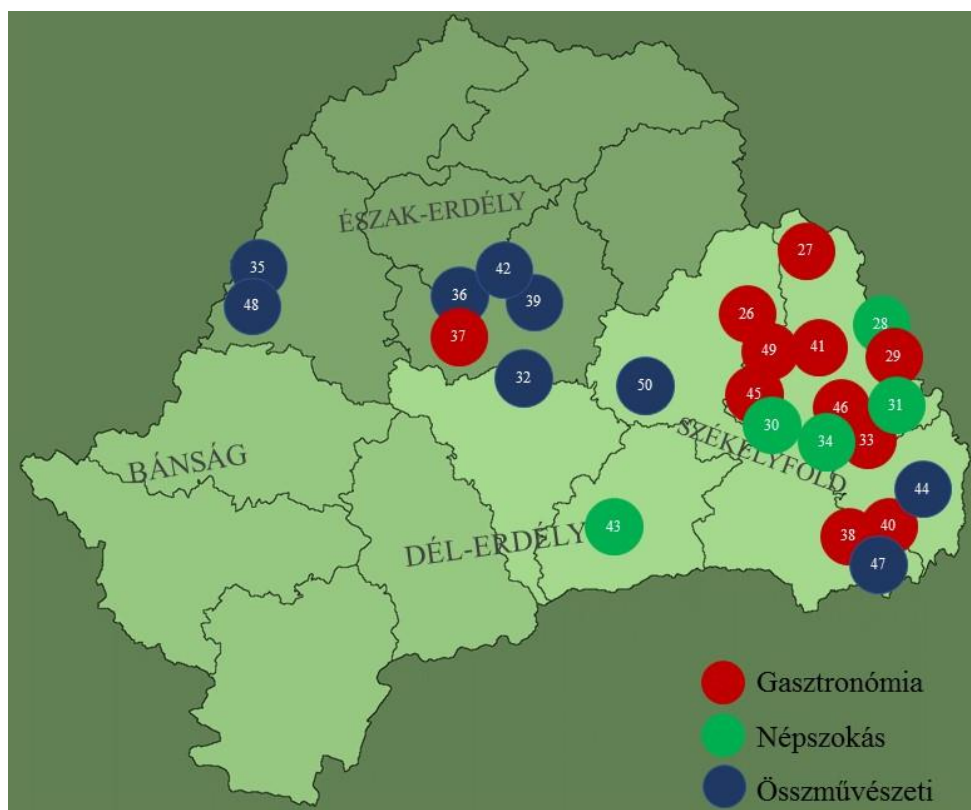
Függelékek

1. ábra: A magyarországi fesztiválok regionális eloszlása

Forrás: Saját szerkesztés

2. ábra: Az erdélyi fesztiválok regionális eloszlása

Forrás: Saját szerkesztés